

KONFERENCIA O VZÁJOMNÝCH VZŤAHOCH ČECHOV A SLOVÁKOV

V dňoch 18.—21. apríla t. r. konala sa v Domove vedeckých pracovníkov v Smoleniciach konferencia o vzájomných vzťahoch Čechov a Slovákov. Konferenciu pripravil Historický ústav Slovenskej akadémie vied a zúčastnilo sa jej okolo osemdesiat českých a slovenských vedeckých pracovníkov, nielen z odboru histórie, ale aj ostatných spoločensko-vedných odborov (lit. história, jazykovedy, národopisu, polit. ekonómie a i.). Konferencia mala pracovný charakter a jej cieľom bolo všestranné vedecké osvetlenie vzájomných vzťahov medzi Čechmi a Slovákami od najstarších čias až po prítomnosť.

Pracovná náplň a program konferencie boli rozdelené na štyri časti. V prvej časti odzneli referáty a diskusné príspevky k otázkam vzájomných vzťahov Čechov a Slovákov od počiatku ich národných dejín až do doby národného obrodzenia. V druhej časti sa rokovalo o problematike česko-slovenských vzťahov od doby národného obrodzenia až do vzniku Československej republiky roku 1918. Ďalšiu časť konferencie vyplnili referáty a diskusia o česko-slovenských vzťahoch v období prvej ČSR a národnooslobodzovacieho boja v rokoch 1939—1944. Na programe poslednej časti konferencie bolo rokovanie o vzájomných vzťahoch Čechov a Slovákov od oslobodenia roku 1945 až po prítomnosť.

Konferenciu otvoril dňa 18. apríla predseda Slovenskej akadémie vied, akademik Andrej Sirácky. Vo svojom otváracom prejave poukázal na vedecký a politicko-výchovný význam konferencie a načrtnol jej hlavné úlohy. Zdôraznil, že po XX. sjazdu KSSS stojí pred historikmi oboch našich národov nájstojivejšia úloha pravdivo a vedecky zhodnotiť všetky vzájomné vzťahy a styky medzi českým a slovenským národom v minulosti i prítomnosti a posilniť tak družbu a bratský pomer našich národov. Po jeho prejave odzneli referáty k prvej časti konferencie. Akademik Jaroslav Böhm predniesol referát, *Velká Morava — prvý spoločný štát Čechov a Slovákov*, v ktorom zhrnul najnovšie vedecké výskumy o najstaršom spoločnom ob-

dobí našich národných dejín. Vo svojom referáte uviedol, že vytvorenie Ríše veľkomoravskej je spoločným dielom českých a slovenských kmeňov a k jej veľkému kultúrnemu a politickému odkazu sa hrdo hlásia oba naše národy. Člen korešpondent ČSAV Jozef Macek predniesol referát *Husitské revolučné hnutie a Slovensko*. Poukázal v ňom na skutočnosť, ako sa pod vplyvom husitského revolučného hnutia a husitských výprav na Slovensko aj slovenský ľud búril a povstával proti svojim feudálnym utlačovateľom. *O Čestíne na Slovensku a jej význame pre rozvoj slovenskej národnosti* referoval dr. Eugen Pauliny, profesor Univerzity Komenského v Bratislave. V referáte bohatom na mnohé nové podnety poukázal najmä na okolnosti, za ktorých sa čestína rozšírila na Slovensku, ako aj na jej úlohu, akú zohrala pri rozvoji slovenského spisovného jazyka. Posledný referát k prvej časti konferencie *Spolupráca Čechov a Slovákov v období národného obrodzenia* predniesol akademik Július Dolanský. Zaoberal sa v ňom obojstrannými bohatými vzťahmi, ktoré existovali v tejto dobe v kultúrnom a politickom živote oboch našich národov a ktoré napomáhali ich ďalší vzájomný rast a vývin.

V diskusii k predneseným referátom vystúpilo značné množstvo účastníkov konferencie, ktorí vo svojich diskusných príspevkoch vo veľkej miere doplnili alebo rozšírili otázky a problémy naznačené v referátoch. Dr. P. Ratkô sa zaoberal vo svojom diskusnom príspevku otázkou počiatočného formovania veľkomoravskej národnosti i otázkou jej teritoriálneho rozšírenia. Dr. J. Tihenský hovoril o veľkomoravskej tradícii a významu, aký ona zohrala v období národného obrodzenia u našich národov. Prof. dr. Br. Varsik uviedol vo svojom diskusnom príspevku množstvo bohatých údajov, ktoré dokumentujú živé kultúrne a spoločenské vzťahy v 14.—16. storočí. Hospodárskymi a politickými vzťahmi medzi Čechmi a Slovákami v 16.—17. storočí, ako aj ich spoločným bojom proti tureckej agresii zaoberal sa vo svojom diskusnom príspevku prof. dr. J. Mačúrek. O vzájomných vzťahoch Čechov a Slovákov

v dobe národného obrodzenia podrobne hovoril v diskusií dr. J. Novotný a i.

Nasledujúci deň, 19. apríla odzneli referáty a prebiehala diskusia k druhej časti konferencie. Akademik Andrej Mráz predniesol referát *Československé kultúrne vzťahy od polovice 19. storočia do roku 1918*. Načrtnutý v ňom v hlavných liniách bohatý a zložitý obraz kultúrnej spolupráce Čechov a Slovákov v tomto období a z triedneho hľadiska snažil sa oddeliť pokrokové a demokratické vzťahy medzi našimi národmi od niektorých reakčných zjavov, ktoré sa v týchto vzťahoch vyskytovali. Ďalší referát tejto časti konferencie, *Zjednotenie Čechov a Slovákov v spoločnom štáte roku 1918*, predniesol Eudovít Holotík, riaditeľ Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. V úvode svojho referátu zaoberal sa hospodárskou a politickou situáciou v Rakúsko-uhorskej monarchii pred prvou svetovou vojnou a poukazoval na sociálny a národnostný útlak, ktorý doliehal na český, ale najmä na slovenský ľud. V ďalšej časti referátu podrobne opísal boj pracujúcich mas, najmä proletariátu proti vládnúcim triedam monarchie, ktorý viedol nakoniec k jej rozkladu a vzniku Československej republiky.

K predneseným referátom rozvinula sa živá diskusia, v ktorej sa riešili niektoré sporné otázky alebo rozvádali problémy obsiahnuté v referátoch. Tak sa diskutovalo napr. o otázke hodnotenia hlasistov na Slovensku (v diskusií vystúpili L. Holotík, Zd. Urban, Fr. Jordán, M. Gosiorovský, Fr. Červinka a i.), ďalej o otázke vzniku Československej republiky (M. Dzvonič, J. Radimský, E. Knieža, L. Holotík a i.) a pod. O slovakofilskom hnutí v českých krajinách na konci 19. stor. hovorila vo svojom diskusnom príspevku obširne J. Tkadlečková, o Božene Němcovej a jej zásluže pri rozvíjaní československej vzájomnosti J. Dvořák a i. Spoluprácu českého a slovenského robotníckeho hnutia si všímali vo svojich diskusných príspevkoch I. Ferenc a P. Hapák, ktorý venoval pozornosť vzájomným vzťahom českého a slovenského robotníctva v Budapešti v druhej polovici 19. stor. K československým kultúrnym a umeleckým stykom na rozhraní 19. a 20. storočia hovoril Jaroslav Svoboda.

K ďalšej časti konferencie odzneli dňa 20. apríla referáty Zdenky Holotikovej, *Vzťahy Čechov a Slovákov v období prvej ČSR* a Bohuslava Gracu, *Boj slovenského ľudu za druhej svetovej vojny o ľudovodemokratické Československo*. V prvom referáte podala Zdenka Holotiková včestraný a bohato ilustrovaný obraz vzájomných vzťahov a spolupráce českého a slovenského ľudu. Od tohto demokratického a pokrokového

obrazu vzájomných vzťahov referentka jasne diferencovala vzťahy medzi českou a slovenskou buržoáziou vedené spoločnou snahou o vykorisťovanie slovenského ľudu. Bohuslav Graca zaoberal sa vo svojom referáte otázkami národnoslobodzovacieho boja českého a slovenského ľudu za druhej svetovej vojny. Úvedol, že na čele tohto boja stála robotnícka trieda, ktorá pod vedením komunistickej strany dávala tomuto boju revolučnú perspektívu obnovenia republiky na nových demokratických základoch.

V diskusií k obom referátom vystúpili početní účastníci konferencie, ktorí vo svojich diskusných príspevkoch priniesli mnoho nového faktového materiálu a tým prispeli k doplneniu alebo k objasneniu niektorých problémov obsiahnutých v referátoch. K referátu Zd. Holotikovej mal niekoľko doplnujúcich pripomienok týkajúcich sa perzekúcie robotníckeho hnutia dr. L. Bianchi. Veľmi cenné boli pripomienky najmä J. Buriana, ktorý na základe vlastných bohatých skúseností z práce v robotníckom hnutí poukázal na niektoré krásne príklady spolupráce českého a slovenského proletariátu v jeho spoločnom boji proti vlastnej buržoázii. J. Kramer upozornil vo svojom diskusnom príspevku na skutočnosť, že pri sledovaní pomeru medzi českou a slovenskou buržoáziou treba brať do úvahy aj spojenectvo jej jednotlivých skupín s buržoáziou cudzích národov. K referátu B. Gracu uviedol vo svojom diskusnom príspevku cenné pripomienky K. Krátky, ktorý poukázal na úzku spoluprácu českého a slovenského ľudu v zahraničnom odboji. J. Doležal poukázal v diskusií na niektoré nepresné formulácie v prednesenom referáte. S početnými doplnujúcimi pripomienkami k referátu B. Gracu vystúpili v diskusií ešte M. Dzvonič, L. Šoltys, L. Vartík a i.

Dňa 21. apríla rokovalo sa o problémoch poslednej časti konferencie. Referát *Pomer Čechov a Slovákov v ľudovodemokratickom Československu* predniesla Marta Vartiková, pracovníčka Ústavu dejín KSS. Hovorila v ňom o vytváraní nového rovnoprávneho pomeru medzi našimi národmi po oslobodení, dôsledne uskutočňovaného komunistickou stranou, a o prekážkach, ktorými sa tento pomer snažili narušiť určité skupiny českej a slovenskej buržoázie. O *ekonomickom vyrovaní Slovenska s českými krajinami* hovoril vo svojom referáte Pavel Turčan, riaditeľ Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied. Poukázal na doterajšie veľké úspechy hospodárskeho rozvoja Slovenska, najmä jeho socialistickej industrializácie, ktorá mala rozhodný význam pre pozdvihnutie hospodárskej a kultúrnej úrovne na Slovensku. Úvedol, že ekonomické vyrovanie

medzi českými krajinami a Slovenskom nie je ešte skončené a bude potrebné v ňom čo najdôslednejšie pokračovať. Pritom bude treba pravdu vychádzať tak, ako to bolo doteraz, z hľadiska jednotného československého hospodárstva.

V diskusií, ktorá potom nasledovala, pričádzalo k početnej výmene názorov na jednotlivé otázky a problémy vyslovené v referátoch. Niektorým otázkam riešenia československého pomeru po oslobodení venoval sa vo svojom diskusnom príspevku dr. L. Bianchi, J. Doležal, B. Graca a i. Veľkú pozornosť a živú diskusiu vyvolali najmä niektoré problémy nadhodené v referáte o ekonomickom vyrovnávaní Slovenska s českými krajinami. V diskusií, v ktorej vystúpili M. Dzvonič, J. Doležal, B. Graca, J. Radimský, P. Turčan a i. riešili sa najmä otázky správneho rozvoja československého hospodárstva, ktoré v rozhodnej miere upevňuje bratský zväzok Čechov a Slovákov.

Záverčné slovo na konferencii povedal predseda I. sekcie Slovenskej akadémie vied, akademik Igor Hrušovský. Zhrnul v ňom výsledky konferencie a poukázal na ich význam pri výchove socialistického vlastenectva.

Konferencia o vzájomných vzťahoch Čechov a Slovákov napriek niektorým svojim nedostatkom splnila veľku svoju úlohu. Jej cieľom bolo položiť základy pre všestranné vedecké osvetlenie vzájomných vzťahov českého a slovenského národa. Z rokovania konferencie vyplynulo, že celkový vývoj vzťahov medzi našimi národmi je potrebné sledovať z triedneho hľadiska a z hľadiska boja za pokrok. Podobne je potrebné skúmať vzťahy Čechov a Slovákov na pozadí ich vzťahov k iným národom. Iba tak bude možné postaviť štúdium česko-slovenských vzťahov na prísnu vedeckú základňu a jeho výsledky budú mať trvalú vedeckú hodnotu, o ktorú sa bude môcť pevne opierať úsilie nášho ľudu o vybudovanie socializmu v našej spoločnej československej vlasti.

P. Horváth

DR. JÁN OBERUČ

Z radu slovenských historikov náhle a neočakávane odišiel ani nie 54 ročný dr. Ján Oberuč, profesor dejín na Evanjelickej vysokej škole teologickej v Modre. Rodák z lipovskej Palúdzky, kde sa narodil 28. júna 1902, vyštudoval za pomerne nepriaznivých osobných pomerov mikulášske reálne gymnázium, aby sa potom na bratislavskej Vysokej škole teologickej venoval štúdiu teológie,

príčom vplyvom profesora dr. Jána Kvačalu, známeho komeniológa a znalca cirkevných i svetových dejín, dostal sa k štúdiu našich dejín. Pretože mal záujem o cirkevné i národné dejiny, odišiel roku 1925 na univerzitu do Strassbourgu, kde zotrval dva roky a vypracoval tam prácu o prenasledovaní slovenských evanjelikov v 17. stor. Táto práca bola roku 1927 uverejnená po francúzsky. Oberuč dosiahol v Strassbourgu doktorát teológie. Okrem spomenutej práce napísal obsiahlejšiu štúdiu o Matejovi Belovi, slovenskom pietistovi 18. stor., ktorá vyšla po francúzsky až roku 1936. Po návrate zo štúdií v Strassbourgu stal sa dr. Oberuč profesorom na stredných školách na rôznych miestach Slovenska (Rožňava, Rim. Sobota, Lučenec a Spišská Nová Ves). Roku 1935 sa habilitoval z cirkevných dejín na Vysokej škole teologickej v Bratislave. Po smrti svojho učiteľa stal sa najprv mimoriadnym, neskoršie riadnym profesorom na poštátenej a na fakultu premenenej Vysokej teologickej škole. Dr. Oberuč nepatrí medzi ľahko tvoriacich vedeckých pracovníkov a práve tým si vysvetľujeme skutočnosť, že od vzniku alebo uverejnenia práce o Matejovi Belovi nevyšla z jeho pera obsiahlejšia práca, hoci sa vedelo, že stále zbiera materiál najmä k dejinám evanjelickej cirkvi, aby pokračoval v diele svojho učiteľa, ktorý zanechal v tomto smere svoje dielo nedokončené. V období tzv. slovenského štátu prof. dr. Oberuč zredigoval obsiahly zborník *Zpěvnicka* pri príležitosti 100. výročia jeho prvého vydania (1942), do ktorého napísal obsiahlejší príspevok *Črty z dejín ev. a. v. cirkvi na Slovensku v prvej polovici 19. stor.* Okrem učiteľských povinností (po roku 1948 bol niekoľko rokov aj dekanom Vysokej školy teologickej v Bratislave) zúčastňoval sa na redigovaní mesačníka *Služba*, do ktorého prispel niekoľkými menšími článkami, ako aj recenziami a drobnými zprávami, z ktorých pozornosť zasluhujú *Črty zo života a diela Mateja Bela* ako doplnky k staršej monografii o Belovi, ktorú sa stále chystal vydať v prepracovanom a doplnenom vydaní po slovensky. Ďalej ho zaujala osobnosť Daniela Krmana ml. V posledných rokoch začal pracovať na rozsiahlejšej práci o nemeckej sedliackej vojne a jej súvislostiach so vznikom luterovskej reformácie. Žiaľ, táto práca neprekročila štádium zbierania pramenného materiálu a literatúry. V poslednom čase, keď bola Ev. vysoká škola teologická premiestnená do Modry, prednášaval na nej a dochádzal do Modry. Prof. dr. Oberuč zomrel 23. februára 1956 za doteraz ešte nevysvetlených okolností. Pochovaný bol v Bratislave na cintoríne v Slávičom údolí.

Fr. Bokes